

**Міністерство освіти і науки України  
Мукачівський державний університет  
Мукачівська міська рада  
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»  
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II**

## **Наука та освіта: актуальні проблеми досліджень на сучасному етапі**

**Збірник тез доповідей за матеріалами  
Всеукраїнської науково-практичної конференції**

**Мукачево  
19-20 травня 2016 року**

УДК 001+37(063)  
ББК 72+74  
Н 34

*Рекомендовано до друку  
Вченою радою Мукачівського державного університету  
(протокол № 12 від «26» квітня 2016 р.)*

**Наука та освіта: актуальні проблеми досліджень на сучасному етапі :** збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції, 19-20 травня 2016 р., Мукачево / Ред.кол. : Т.Д.Щербан (гол.ред.) та ін. – Мукачево : Вид-во МДУ, 2016. – 379 с.

**ISBN 978-966-97506-8-6**

У збірнику представлено тези доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції «Наука та освіта: актуальні проблеми досліджень на сучасному етапі». Учасниками конференції обговорено проблеми педагогічної та психологічної освіти в умовах євроінтеграції, історичні, філософські та правові питання розвитку науки та освіти в третьому тисячолітті, сучасні тенденції в економіці та управлінні, особливості туристично-рекреаційної роботи в освітньому процесі ВНЗ, актуальні проблеми сучасних технологій виробництва та сфери обслуговування.

Видання розраховане на науковців, педагогів, викладачів, аспірантів та студентів, які займаються науково-дослідною роботою.

**Редакційна колегія:**

**Щербан Т.Д.** – д.психол.н., професор (голова), **Гоблик В.В.** – д.е.н., доцент, **Папп В.В.** – д.е.н., професор, **Кобаль В.І.** – к.пед.н., доцент, **Максютова О.В.** – начальник НВВНТ.

Відповідальність за достовірність фактів, власних імен, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікації.

**ISBN 978-966-97506-8-6**

© Мукачівський державний університет, 2016

**ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ  
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ**

У Законі України «Про вищу освіту», Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті визначено вимоги до професійної компетентності вчителя.

Професійна компетентність учителя – це динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність учителя успішно здійснювати професійну діяльність. Важливою складовою професійної компетентності вчителя є комунікативна компетентність, а одним із першочергових завдань вищої педагогічної освіти – формування комунікативної компетентності вчителя, оскільки вона виступає духовно-моральним чинником і науковим змістом освітнього процесу, де знання вчителя, гуманність, душевна щедрість, бажання зрозуміти і допомогти учню відіграють головну роль [1].

Тому проблема формування комунікативної компетентності майбутніх учителів є надзвичайно гострою в умовах глобалізації сучасного суспільства, адже педагогічна діяльність викладача пов'язана, насамперед, із комунікативними процесами в навчально-виховному середовищі. І саме від ефективності здійснення педагогом означених процесів залежить рівень сформованості мовлення в учнів.

Аналіз широкого кола наукових джерел засвідчив, що в педагогічній науці приділяється значна увага проблемі комунікативної підготовки майбутніх вчителів початкових класів. Теоретичні й методичні засади формування комунікативної компетентності майбутніх учителів досліджували О. Аршавська, Ф. Бацевич, Є. Бачинська, О. Беляєв, М. Васильєва, М. Вашуленко, Л. Виготський, Н. Волкова, Н.Гез, А. Годлевська, М. Жинкін, Д. Ізаренков, І. Зимняя, А. Капська, Т. Ладиженська, Л. Мацько, Н. Пашківська, М. Пентилюк, В. Півторацька, С. Савіньон, Л. Савенкова, О. Скворцова. Однак, незважаючи на достатню кількість досліджень, проблема підготовки майбутніх вчителів до формування комунікативної компетентності молодших школярів, ще не знайшла вичерпного розв'язання.

Автори Державного стандарту початкової загальної освіти комунікативну компетентність розглядають як здатність особистості застосувати в конкретному спілкуванні знання мови, способи взаємодії з навколишніми й віддаленими людьми та подіями, навички роботи в групі, володіння різними соціальними ролями [3].

Під поняттям „комунікативна компетентність майбутніх учителів початкових класів”, розуміємо інтегровану систему спеціальних знань, умінь та навичок, структура якої охоплює мовну (лексичні, граматичні, фонетичні й орфографічні знання), мовленнєву (правильність, логічність, ясність, точність,

доступність, виразність), соціокультурну (використання мовленнєвих етичних норм) компетенцію.

Окрім того, важливо у майбутніх вчителів початкових класів сформувати також комунікативні вміння, які зумовлюють готовність педагога до професійно-комунікативної діяльності, а саме: уміння користуватися вербальними і невербальними засобами передачі інформації; уміння проводити діалог, переносити знання на життєві ситуації; правильно формувати свою мову, тобто зміст акту спілкування, знаходити адекватні засоби для передачі цього змісту; уміння володіти соціальною перцепцією («читати по обличчю»); уміння спілкуватися в різноманітних ситуаціях; організовувати співробітництво у процесі спілкування, що забезпечить можливість формування комунікативної компетентності молодшого школяра.

З метою визначення рівня сформованості комунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів нами було здійснено ряд досліджень, підібрано та використано певні методики на визначення окремих компонентів комунікативної компетентності студентів, а саме: анкетування, тестування «Комунікативні та організаційні здібності» за методикою Т. Пашукова та А. Допіра, спостереження та бесіди зі студентами. Процес педагогічного експерименту дозволяє стверджувати про неоднаковий та недостатньо високий рівень сформованості комунікативної компетентності майбутніх вчителів початкових класів.

Нами визначено комплекс педагогічних умов, які сприятимуть кращому формуванню професійно-комунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів, зокрема: формування у майбутніх учителів ціннісного ставлення до професійно-педагогічної комунікації як засобу педагогічної праці; використання у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін діалогічних форм і методів роботи, які сприяють формуванню комунікативних умінь у можливих ситуаціях професійної діяльності майбутнього вчителя; реалізація суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників навчального процесу як своєрідного тренінгу комунікативних умінь; врахування в процесі формування комунікативної компетентності педагога індивідуальних комунікативних характеристик, а також стану сформованості окремих складових комунікативної компетентності майбутнього вчителя початкових класів; розробка спеціального комплексу комунікативних ситуаційних задач тощо.

На нашу думку, однією з найважливіших педагогічних умов формування комунікативних умінь і навичок майбутніх педагогів є застосування особистісно орієнтованого підходу в навчанні, спрямованого на розвиток діалогічної взаємодії між викладачами і студентами. Особистісно орієнтоване навчання забезпечує найбільш сприятливі та ефективні умови для формування комунікативної компетентності майбутніх педагогів, створюючи атмосферу рівноправності, щирості, відвертості, поваги один до одного у процесі педагогічної взаємодії.

Особливу роль у формуванні комунікативної компетентності майбутнього вчителя відводимо ігровим технологіям. Ігрові технології (ділові, рольові ігри) спрямовані на засвоєння й використання конкретних комунікативних знань,

умінь і навичок, доповнення уявлень учасників щодо життєвих, професійних ситуацій. Основною метою ігрових технологій є організація різноманітних комунікацій, зокрема професійно спрямованих. Використання ігрових технологій дає змогу через програвання умовних професійних ситуацій у подальшому коригувати реальну комунікативну діяльність, забезпечує розвиток уміння слухати, обробляти й застосовувати отриману інформацію, сприймати й розуміти суб'єкта комунікації.

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що формування комунікативної компетентності майбутніх вчителів є процесом тривалим, творчим, цілісним і продуктивним. Реалізація вищезазначених умов, на нашу думку, забезпечить підвищення якості формування комунікативної компетентності майбутніх вчителів початкових класів.

#### **Література**

1. Бірюк Л. Я. Формування комунікативної компетентності майбутнього вчителя початкових класів у процесі професійної підготовки (психолого-академічний аспект) : навчальний посібник / Л. Я. Бірюк. – Глухів : РВВ ГДПУ, 2008. – 210 с.
2. Вторнікова Ю.С. Структура комунікативної компетентності педагога / Ю.С. Вторнікова // Зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету ім. Павла Тичини. – 2012. – Ч.3. – С. 41-48.
3. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова школа. – 2011. – №7. – С.1–18.

**УДК 372. 881. 116. 12**

**О. М. ХОМА, А. М. ДАНКОВИЧ**  
Мукачівський державний університет

### **ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ, ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ У ПРАКТИЦІ РОБОТИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ**

Інтерактивні методи навчання у центрі дослідження низки педагогів, лінгводидактів (О. Митник, Л. Пироженко, О. Пехота, О. Пометун, М. Швардак, та інші ). Основи інтеракції були закладені В. Сухомлинським. Сьогодні вони набрали нового змісту. За словами Л. Пироженко, О. Пометун, «учитель в інтерактивному навчанні виступає як організатор процесу навчання, консультант, який ніколи не «замикає» навчальний процес на собі» [5, с. 38]. Головними в процесі навчання є зв'язки між учнями, їх взаємодія та співпраця. Результати навчання досягаються взаємними зусиллями учасників процесу, учні беруть на себе відповідальність за його наслідки.

За дослідженням О. Пометун [4, с. 67], якщо йдеться про інноваційні інтерактивні технології навчання та методику їх використання, необхідно пам'ятати, що діти вчаться ефективно, якщо: є мотивація до навчання; використовуються методи, які відповідають різним стилям і способам навчання; створено приязне комфортне середовище; є можливість застосувати їхні знання і вміння; володіють відчуттям контролю над процесом навчання; досягають успіхів; є можливість випробовувати нові знання на практиці і використати набуті знання; повністю залучаються у процес навчання; мають